

ANSER

RFV Anser 2001:1

Arbetshjälpmedel

Kammarrättsdomar 1993 – 2000

Rättsfallsöversikt

RFV ANSER

Under beteckningen RIKSFÖRSÄKRINGSVERKET ANSER publicerar Riksförsäkringsverket bl a

- rättslägesanalyser och rättsfallsöversikter
- viktiga remissyttranden samt rapporter och framställningar till regeringen.

Beslut om remissyttranden samt rapporter och framställningar till regeringen har i regel fattats av verkets styrelse.

UPPLYSNINGAR

Ombudsenheten
Anne Wahlfridsson
Tel 08-786 97 24

REKVISITION

Riksförsäkringsverkets Kundtjänst Tfn 08-795 23 55
Fax 08-760 58 95. E-post: order@special.lagerhus.se eller på
Internet www.rfv.se

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete samt av uppföljnings- och konferensverksamhet.
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget och uttalande om verkets åsikt i olika frågor
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter med mer begränsade frågeställningar.

Till de allmänna
försäkringskassorna

Denna rättsfallsöversikt innehåller en redovisning av kammarrättsdomar om arbetshjälpmedel och ett avgörande från Regeringsrätten. Domarna har avkunnats under tiden 1993–2000.

Rättsfallsöversikten kan även läsas på SoFiA.

På Riksförsäkringsverkets vägnar

Astrid Christiernsson

Innehåll

Inledning	3
Sammanfattning.....	4
Behov av bidrag för sin rehabilitering	5
Kommentar	5
Arbetshjälpmedlet eller anordningen behövs för att den försäkrade skall kunna utföra sitt arbete	6
Kommentar	6
Hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten	7
Kommentar	9
Hjälpmedel eller en anordning som krävs för att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande	10
Kommentar	14
Bidrag till jordbrukare	15
Kommentar	17
Bidragets storlek.....	18
Synnerliga skäl att överskrida bidragstaket om 50 000 kronor ...	18
Kommentar	20
Hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade	20
Kommentar	21
Förkortningar.....	22
Förteckning över domar.....	23

Inledning

I denna rättsfallsöversikt redovisar Riksförsäkringsverket (RFV) 22 kammarrättsdomar om arbetshjälpmedel. Det finns endast ett avgörande från Regeringsrätten. Detta enda avgörande har även redovisats i Riksförsäkringsverkets rättsfallsöversikt (RFV anser 1998:8) där samtliga regeringsrättsdomar för tiden juli 1995-juni 1998 redovisas. I denna översikt redovisas domarna med utgångspunkt från lag- och förordningstexten. Det bör observeras att det är de skäl som kammarrätten anfört för sitt ställningstagande som varit utgångspunkten för hur domarna har redovisats.

De redovisade domarna har inte överklagats till Regeringsrätten om detta inte har angetts.

Sedan den 1 juli 1991 har försäkringskassan möjlighet att ge bidrag till arbetshjälpmedel som en försäkrad behöver som ett led i rehabiliteringen. Bestämmelserna om detta finns i 2 kap 14 § lagen om allmän försäkring (AFL). De närmare förutsättningarna för rätt till bidrag finns dock i förordningen (1991:1046) om ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring i form av bidrag till arbetshjälpmedel.

Arbetsmarknadsmyndigheterna ansvarar för bidrag till en funktionshindrad anställd för behov som framkommer under de första tolv anställningsmånaderna (förordningen (1987:409) om bidrag till arbetshjälpmedel m.m.).

Sammanfattning

Bidrag till arbetshjälpmedel har beviljats i några av de redovisade domarna. I Regeringsrättens avgörande, som gällde bidragets storlek, var frågan om det aktuella hjälpmedlet saknade värde för någon annan än den försäkrade och om bidrag därför kunde lämnas för hela kostnaden. Målet gällde en försäkrad som arbetade ensam i en egen rörelse med lastmaskin. Enligt Regeringsrätten saknade den utrustning som lastmaskinen hade utrustats med (centralsmörjningsystem) värde för någon annan än den försäkrade. Han var därför berättigad till bidrag för hela kostnaden för utrustningen.

I ett tidigare mål, som också gällde bidragets storlek, hade kammarrätten slagit fast att en egen företagare utan anställda skulle betraktas som försäkrad och inte som arbetsgivare vid tillämpningen av 4 § förordningen. Till en försäkrad kan bidrag lämnas för hela kostnaden om hjälpmedlet saknar värde för någon annan än den försäkrade.

I fyra mål har bidrag beviljats för digitala hörapparater. Digitala hörapparater har i dessa mål bedömts vara nödvändiga för att den försäkrade skulle kunna fortsätta i sitt arbete. I tre av målen har frågan även gällt arbetsgivarens ansvar för att skaffa dessa hjälpmedel.

Ett mål har gällt ansökan om bidrag från en arbetsgivare för kostnaden för köp av en personhiss. Enligt kammarrätten har hissen bedömts vara ett sådant hjälpmedel för vilken bidrag fick lämnas enligt förordningen.

Ett antal mål behandlar frågan om bidrag kan lämnas till jordbrukare. Ansökan om bidrag har bl.a. gällt kostnaderna för att köpa mjölkkningsanordning, utfodringsanordning, jordbruksmaskiner och anpassningar på dessa och har ofta gällt stora belopp.

Enligt förordningen lämnas bidrag till en försäkrad som är jordbrukare bara om det med hänsyn till den försäkrades behov av rehabilitering är nödvändigt för att verksamheten skall kunna fortsätta. Endast i ett av de redovisade målen har kammarrätten dock åberopat denna bestämmelse. I detta mål fann kammarrätten att bidrag inte var nödvändigt för att verksamheten skulle kunna fortsätta. Domen är överklagad till Regeringsrätten.

Flertalet mål som gällt jordbrukare har i stället prövats utifrån om hjälpmedlet eller anordningen normalt har behövts i verksamheten eller krävts för att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande. Dessa domar har därför redovisats under de rubrikerna. Även målen där frågan om bidrag har kunnat lämnas med ett högre belopp än 50 000 kronor har gällt bidrag till jordbrukare. Dessa mål har redovisats under rubriken Bidragets storlek.

Behov av bidrag för sin rehabilitering

Av 2 kap 14 § AFL och 1 § förordningen (1991:1046) om ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring i form av bidrag till arbetshjälpmedel framgår att bidrag får utges till sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering.

Kammarrättens i Stockholm mål nr 8198-1994 (1995-02-28) gällde en pressfotograf S som besvärades av inflammation och värk i vänster knä, fotled, tåleder och hälsena samt belastningssmärter i dessa leder. Han ansökte om bidrag för inköp av kompaktkamerautrustning. Av den medicinska bedömningen framgick att S fick mindre besvär av en lättare utrustning men prognosen för om en lättare utrustning skulle påverka S framtida arbetsförmåga var enligt läkarna osäker. - **Kammarrätten** fann att S inte förmått visa att utrustningen uppfyllde kravet på att vara ett led i hans rehabilitering och avslog överklagandet.

Kommentar

En förutsättning för att bidrag till arbetshjälpmedel överhuvudtaget skall kunna utges är att det behövs som ett led i den försäkrades rehabilitering. I detta mål är det inte visat att hjälpmedlet har behövts som ett led i hans rehabilitering.

Arbetshjälpmedlet eller anordningen behövs för att den försäkrade skall kunna utföra sitt arbete

Enligt 2 § förordningen får bidrag lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse bl.a. kostnaden för att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade skall kunna utföra sitt arbete.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 7082-1995 (1996-10-15) gällde en undersköterska G, som ansökte om bidrag till en hörapparat av typen Dan 131 T, kanalapparat. Enligt G var den helt nödvändig för henne i arbetet med äldre, ofta mycket svårt sjuka människor i livets slutskede. Enligt ansökan behövde hon hörapparat i samband med gruppinformation, vid rapporteringar och i kontakten med patienter. Vidare hade hon svårt att höra ringanordningar på arbetsplatsen och telefonsignalen. Hennes hörselnedsättning var dock inte sådan att landstinget bekostade hörapparat. Försäkringskassan avlog hennes ansökan. Sedan G överklagat kassans beslut till länsrätten upphävde länsrätten försäkringskassans beslut. Enligt länsrätten var hon i behov av hörapparat för att kunna fungera i arbetet och hon riskerade att försämrats om hon inte beviljades bidrag. RFV överklagade länsrättens dom och anförde att G inte var i behov av hörapparat för att kunna utföra sitt arbete. - **Kammarrätten** delade länsrättens bedömning och ändrade inte den överklagade domen.

Se även **mål nr 3072-1998, 6283-1997 och 568-1998** angående hörapparater sid. 11.

Kammarrätten i Stockholms mål nr 1904-2000 (2000-12-18) gällde C som arbetade som tolk. C hade egen firma och ansökte om bidrag för att elsanera sin bil. Försäkringskassan avlog ansökan. - **Kammarrätten** fann att bilen inte kunde anses utgöra C:s arbetsplats i hennes arbete som tolk. Den kunde heller inte anses vara ett arbetshjälpmedel på arbetsplatsen i hennes tolkverksamhet. Det förelåg därför inte förutsättningar att bevilja henne bidrag för elsanering av bilen. C har överklagat domen till Regeringsrätten.

Kommentar

I **mål nr 7082-1995** har kammarrätten delat länsrättens bedömning att den försäkrade varit i behov av hörapparat för att hon skulle fungera i arbetet. Se även kommentarer till **mål nr 3072-1998, 6283-1997 och 568-1998** sid. 14. I **mål nr 1904-2000** fann kammarrätten att en bil inte kunde anses vara en arbetsplats eller ett arbetshjälpmedel för en tolk. Bidrag för elsanering av bilen kunde därför inte lämnas.

Hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten

Enligt 3 § punkten 1 förordningen får bidrag bl.a. inte lämnas för att skaffa ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten.

Kammarrättens i Stockholm mål nr 5532-1993 (1993-11-24) gällde P som tillsammans med sin bror drev ett lantbruksföretag med blandad produktion. P som hade besvär i rygg och nacke sökte bidrag till en skoter som skulle användas i skogsbruket. Försäkringskassan avlog hans ansökan om bidrag. - **Kammarrätten** fann att skotern av den typ som ansökan avsåg var ett hjälpmedel som behövdes i den verksamhet som P och hans bror bedrev. Bidrag kunde därför inte lämnas.

Kammarrättens i Jönköping mål nr 2483-1993 (1994-06-07) gällde en lantbrukare N som drev ett lantbruksföretag där huvudinkomsten kom från djuruppfödning. Djurbesättningen omfattade 200 tjurar. På grund av en fotskada ville N övergå från manuell till maskinell utfodring av djuren. Han ansökte därför om bidrag till betongplatta runt ladugården och en liten traktor. Försäkringskassan och länsrätten ansåg att de hjälpmedel N sökt bidrag för var normala hjälpmedel för att driva rörelsen med beaktande av god arbetsmiljö. - **Kammarrätten** fann att N:s ansökan avsåg anordning resp. hjälpmedel som normalt behövdes i verksamhet av det slag han bedrev och avlog överklagandet.

Kammarrättens i Jönköping mål nr 1926-1993 (1995-10-06) gällde en synhandikappad ungdomskonsulent E som ansökte om bidrag för datorutrustning. Hans arbetsgivare var en ideell organisation. - **Kammarrätten** fann att utrustningen var ett sådant hjälpmedel som normalt kunde behövas i den typ av verksamhet som E var sysselsatt i eller som krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande och lämnade Es överklagande utan bifall.

Kammarrättens i Sundsvall mål nr 1654-1995 (1996-06-19) gällde en renskötare A som ansökte om bidrag till en fyrhjulig motorcykel. Han hade tidigare obehindrat kunnat förflytta sig på en tvåhjulig crossmotorcykel men klarade inte detta på grund av en knäskada. Försäkringskassan och länsrätten fann att motorcykeln var ett sådant transportmedel som normalt behövdes i verksamheten. - **Kammarrätten** fastställde länsrättens dom.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 3710-1997 (1998-04-06) gällde en keramiker S som på grund av en MS-liknande sjukdom som medförde uttrötthet och kraftlöshet bl.a. i armar och händer ansökte om bidrag till en lerkran. Försäkringskassan avlog hans ansökan med motiveringen att han inte behövde lerkran i sitt arbete eftersom det fanns färdigbearbetad lera att tillgå. Enligt försäkringskassans uppfattning skulle en lerkran vara nödvändig ur arbetsmiljösynpunkt även om inte färdigbearbetad lera köptes. Sedan S överklagat till länsrätten fann länsrätten att en lerkran inte

var ett hjälpmedel som normalt behövdes i verksamheten eller för att arbetsmiljöns skulle vara tillfredställande. Länsrätten uttalade att även om förbehandlad lera användes måste denna bearbetas. S hade därför behov av en lerkran så länsrätten biföll hans överklagande. RFV överklagade länsrättens dom och anförde bl.a. att en lerkran inte var ett sådant individanpassat hjälpmedel för vilket bidrag kunde lämnas utan var ett sådant hjälpmedel som normalt behövdes i verksamheten eller som behövdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredställande. -

Kammarrätten fann att en lerkran var ett hjälpmedel som normalt behövdes i verksamheten som keramiker. Kammarrätten biföll RFV:s talan och upphävde länsrättens dom och fastställde försäkringskassans beslut.

Kammarrättens i Jönköping mål nr 4609-1996 (1998-07-02) gällde bidrag till en dörröppnare. Ansökan hade gjorts av en intresseförening som endast hade en person anställd på halvtid. Resten av medlemmarna arbetade ideellt. Den anställde hade en ärftlig sjukdom i perifera nervsystemet och hade bl.a. nedsatt känsel i både händer och fötter. Försäkringskassan avslag ansökan. Försäkringskassans beslut överklagades till länsrätten som inte ändrade det överklagade beslutet. - **Kammarrätten** fann att den dörröppnare som var aktuell i målet var vanligt förekommande i såväl offentliga som privata miljöer och måste utgöra ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövdes i verksamheten och avslag överklagandet.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 5873-1998 (1999-04-23) gällde en jordbrukare S som på grund av lungbesvär ansökt om bidrag till extra fläkt, transportband för höbalar och anordning för utgödsling. Försäkringskassan avslag hans ansökan med bl.a. motiveringen att ifrågavarande anordningar var att betrakta som normal utrustning.

S överklagade till länsrätten. Länsrätten angav i domen att S innan han blev sjuk på ett tillfredställande sätt kunnat utföra sina arbetsuppgifter med då befintlig utrustning. Enligt länsrätten var därför inte anordningarna som han införskaffat normal utrustning för honom. Det förelåg därför inte tillräckliga skäl att vägra S bidrag. Länsrätten biföll hans överklagande.

Försäkringskassan överklagade den del av länsrättens dom som avsåg bidrag till transportband för höbalar och anordning för utgödsling. Försäkringskassan åberopade bl.a. ett yttrande från länsstyrelsens lantbruksenhet som anförde att det var normalt att gårdar av aktuell storlek hade utrustning för foderhantering och utgödsling. - **Kammarrätten** fann att anordningarna normalt behövdes i verksamheten. S var därför inte berättigad till bidrag för anskaffning av de aktuella anordningarna. Kammarrätten ändrade länsrättens dom.

S har överklagat kammarrättens dom till Regeringsrätten.

Se även **mål nr 1292-2000** som gällde bidrag till mjölkkningsanordning och datakraftfoderanordning sid. 12.

Kommentar

Tre av målen **mål nr 5532-1993, 2483-1993 och 1654-1995**, har gällt bidrag till transportmedel som normalt används i den verksamhet som den försäkrade bedriver. Bidrag har därför inte lämnats till skoter, liten traktor eller fyrhjulig motorcykel. En lerkran för en keramiker (**mål nr 3710-1997**) har också ansetts vara sådan utrustning som normalt behövs i den verksamheten. Transportband för höbalar och anordning för utgödsling har ansetts vara sådana anordningar som normalt behövs i lantbruksverksamhet (**mål nr 5873-1998**). I **mål nr 1292-2000**, som redovisas på sid. 12, fann kammarrätten att en datakraftfoderanordning, men inte en mjölkkningsanordning, behövdes i lantbuksverksamheten. Den senare anordningen behövdes däremot för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. Datorutrustning för synhandikappad ungdomskonsulent har varit sådan utrustning som normalt har behövts i verksamheten (**mål nr 1926-1993**).

Vad som normalt behövs i den verksamhet som den försäkrade arbetar i beror såvitt framgår av domarna på den tekniska utvecklingen inom verksamhetsområdet och verksamhetens art och omfattning.

Hjälpmedel eller en anordning som krävs för att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande

Enligt 3 § punkten 1 förordningen får bidrag bl.a. inte lämnas för att skaffa ett hjälpmedel eller en anordning som krävs för att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 8391-1993 (1994-06-14) gällde S som var en heltidsanställd optiker. Han ansökte om särskild utrustning för att kunna fortsätta att arbeta som optiker. Han hade sedan flera år tillbaka haft tendinit (seninflammation) i vänster axelled. - **Kammarrätten** ansåg i likhet med försäkringskassan och länsrätten att utrustningen var sådan utrustning som krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande, dvs. arbetsgivarens ansvar. Kammarrätten avslog överklagandet.

Kammarrättens i Sundsvall mål nr 3905-1996 (1997-10-08) gällde en yrkesförare Ö. Han ansökte om bidrag till en förarstol av typ Recaro. Försäkringskassan avslog hans ansökan. Länsrätten upphävde, efter överklagande av Ö, försäkringskassans beslut. RFV överklagade till kammarrätten och anförde bl. a. att den typ av förarstol som Ö ansökt om bidrag till var en sådan anordning som normalt behövdes i en åkeriverksamhet och som krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande.

Kammarrätten fann att det inte framstod som orimligt att ålägga Ö:s arbetsgivare ett ansvar att tillgodose hans behov av en förarstol typ Recaro och biföll RFV:s överklagande. I domen uttalade kammarrätten bl. a följande.

” Det ingår i arbetsgivarens skyldigheter att genom att anpassa arbetsförhållandena eller vidta annan lämplig åtgärd ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet. Någon klar avgränsning av hur mycket som kan krävas av arbetsgivaren är dock inte möjlig att göra. Arbetsgivarens möjligheter att anpassa arbetsvillkoren har emellertid ökat genom den tekniska utvecklingen och genom bättre kunskaper inom rehabiliteringsområdet. Detta måste också avspeglas i vad man kan kräva av arbetsgivaren. Allmänt sett bör det självfallet åvila en arbetsgivare att ta tillvara de möjligheter som finns för att underlätta fortsatt verksamhet för en anställd som av medicinska skäl inte kan utföra sitt tidigare arbete. Detta åliggande innefattar i förekommande fall att inom rimliga gränser anskaffa hjälpmedel och/eller anordningar utöver sådana som normalt sett behövs för verksamheten. Vid bedömningen av vilket ansvar arbetsgivaren har för att anskaffa hjälpmedel bör hänsyn tas till bl. a. kostnader för

hjälpmedlet och hur näraliggande från verksamheten som den aktuella utrustningen kan anses vara”.

Kammarrätten i Göteborg har i mål nr 3072-1998 och 6283-1997 (1998-08-21) beviljat bidrag till programmerbara hörapparater till två lärare L och T. Deras hörselnedsättning var inte av sådan omfattning att landstinget bekostade deras hörapparat. I målen var ostridigt att L och T hade behov av hörapparat för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Försäkringskassan hade avslagit deras ansökningar med motiveringen att det sökta hjälpmedlet omfattades av arbetsgivarens ansvar enligt arbetsmiljölagen. Länsrätten ansåg att hörapparaterna var nödvändiga för att L och T skulle kunna utföra sina arbetsuppgifter och att det var fråga om en rehabilitering i syfte att hindra en försämring. Hörapparaterna var inte en sådan utrustning som behövdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsällande. Försäkringskassan överklagade till kammarrätten.

Kammarrätten fann att det var fråga om en rehabiliterande åtgärd för att L och T även i fortsättningen skulle kunna sköta sina arbeten som lärare. Hörapparaterna var inte en sådan åtgärd som krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. Försäkringskassan skulle därför svara för kostnaderna för hörapparaterna. Kammarrätten avslag försäkringskassans överklaganden.

I ytterligare en dom från **Kammarrätten i Göteborg, mål nr 568-1998 (1999-02-01)**, fann kammarrätten att bidrag till en hörapparat kunde utges. Detta mål gällde en inköpschef T som tidigare fått hörapparat genom sjukvården för höger öra. Han ansökte om en hörapparat för vänster öra. T uppgav att denna hörapparat uteslutande var avsedd för att användas i arbetet. Utanför arbetet klarade han sig med en hörapparat. Hans arbete innebar ofta möten i större lokaler med många deltagare och med diskussioner på svenska, engelska och tyska. Försäkringskassan avslag T:s ansökan om bidrag men sedan T överklagat kassans beslut beviljade länsrätten T bidrag. Kassan överklagade till kammarrätten och anförde bl.a. att det i första hand ålåg sjukvården att svara för kostnaden för hörapparaten och i andra hand var det arbetsgivarens ansvar.

Kammarrätten fann att det generellt sett inte kunde ingå i arbetsgivarens ansvar att svara för hjälpmedel som inte hänför sig till arbetsmiljön, utan till den enskilde individen. En hörapparat måste anses hänförlig till förhållanden hos den enskilde. Enligt kammarrätten var därför inte hörapparaten till för att tillförsäkra T en tillfredsställande arbetsmiljö utan skulle ses som en rehabiliterande åtgärd för att han även i fortsättningen skulle klara av att inneha en arbetsledande befattning. Försäkringskassan skulle därför svara för kostnaderna för hörapparaten och avslag försäkringskassans överklagande.

Kammarrättens i Stockholm mål nr 2872-1999 (2000-06-09) gällde frågan om en personhiss var ett sådant individanpassat hjälpmedel som avses i förordningen eller om den normalt behövdes i verksamheten eller krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. T, som led av en reumatisk sjukdom, hade p.g.a. sjukdomen svårt att gå och stå längre stunder. I sitt arbete behövde hon ofta gå i trappor vilket negativt

påverkade hennes leder och därmed hennes arbetsförmåga. Arbetsgivaren, PI AB, ansökte därför om bidrag till en personhiss.

Försäkringskassan beviljade bidrag med 50 000 kronor för inköp och installation av hissen. RFV överklagade försäkringskassans beslut till länsrätten som biföll RFV:s överklagande. I länsrätten anförde RFV bl.a. att hissen, som installerades som en fast anordning i fastigheten och var avsedd för fyra personer eller 400 kg, inte var ett sådant individanpassat hjälpmedel. En hiss av denna storlek kunde även användas av andra än T och för transporter av gods. Den kunde även behövas för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande.

PI AB överklagade till kammarrätten och anförde att ifrågavarande hiss var en handikaphiss speciellt anpassad för rörelsehindrade personer. Hissen manövreras med hålldonsmanövrerade tryckknappar som måste hållas intryckta under åktiden. Hissen förflyttar sig långsamt mellan våningsplanen. Övriga arbetstagare föredrog därför att använda trapporna vid förflyttning mellan våningsplanen. Hissen kunde heller inte användas för transporter av gods.

Kammarrätten fann med hänsyn till vad som upplysts om hissens konstruktion och funktionssätt att det kunde hållas för sannolikt att den uteslutande anskaffats som ett individanpassat hjälpmedel avsett för att T så långt som möjligt obehindrat skulle kunna förflytta sig mellan våningsplanen på arbetsplatsen. Annat hade inte framkommit än att hissen varken normalt behövdes i verksamheten eller krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. Hissen utgjorde därför ett sådant hjälpmedel för vilket bidrag får lämnas enligt förordningen. Kammarrätten undanröjde därför länsrättens dom och fastställde försäkringskassans beslut.

I domskälen angav kammarrätten bl.a. att i betänkandet (SOU 1988:41) Tidig och samordnad rehabilitering, framhålls att en anställd, som drabbas av en funktionsnedsättning, i många fall kan fortsätta att arbeta om arbetsförhållanden anpassas till funktionsnedsättningen. Särskilt framhålls att det grundläggande ansvaret för att arbetsmiljön är lämpligt utformad åvilar arbetsgivaren. I vissa fall, sägs det, kan dock förekomma att arbetstagaren behöver särskilda individanpassade arbetshjälpmedel som går utöver vanlig arbetsmiljö. Om t.ex. en arbetstagare får förflyttningssvårigheter kan behövas mer långtgående förändringar på arbetsplatsen. Här nämns som exempel på sådana förändringar installation av rullstolsramp och hissanordning, lyft eller dyligt.

I Kammarrättens i Jönköping mål nr 1292-2000 (2000-06-30) har L, som var lantbrukare, ansökt om bidrag med 230 000 kronor. Ansökan gällde dels kostnaderna för att köpa en Alfa-Line mjölkkräls med datastyrd automatiska avtagare och lättviktsorgan som kostade 130 000 kronor, dels en Alfa Feed-Master datakraftfodervagn med automatiska fyllningsskruvar som kostade 100 000 kronor. L som hade ryggbesvär drev ett lantbruk med en djurbesättning på 30 mjölkkor och 30 ungnöt. Försäkringskassan hade beviljat honom bidrag med 50 000 kronor för båda anordningarna. Sedan L överklagat försäkringskassans beslut till länsrätten anförde rätten att anordningarna utgjorde två skilda arbetshjälpmedel och bidragens storlek

skulle därför bestämmas var för sig. Enligt länsrätten var L berättigad till bidrag med 50 000 kronor för mjölkningsanordningen eftersom den inte saknade värde för någon annan och heller inte var ett sådant datorbaserat hjälpmedel som innebar att bidragstaket fick överskridas. Inte heller förelåg synnerliga skäl att överskrida bidragstaket. Däremot fann länsrätten att datakraftfoderanläggningen, som vid länsrättens prövning sannolikt kostade mer än 100 000 kronor, uppfyllde kravet på att vara datorbaserad och beviljade bidrag med hälften av kostnaden eftersom anordningen inte saknade värde för annan.

RFV överklagade länsrättens dom till kammarrätten som den 12 augusti 1998 beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

RFV överklagade kammarrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd till Regeringsrätten. I beslut den 12 april 2000 upphävde Regeringsrätten kammarrättens beslut och meddelade RFV prövningstillstånd för prövning i kammarrätten. RFV anförde i kammarrätten att de anordningar för vilka L hade beviljats bidrag var att betrakta som normal utrustning i ett jordbruk av den storlek L drev och var dessutom en förutsättning för en godtagbar arbetsmiljö.

Kammarrätten angav att av den utredning som RFV inhämtat från Alfa Laval framgick att den aktuella datakraftfoderanläggningen för en besättning av aktuell storlek fick uppfattas som normal utrustning. Vid sådant förhållande saknades det förutsättningar för att bevilja L bidrag för sådan utrustning. När det gällde mjölkningsanordningen angav kammarrätten att även om den vid tiden för försäkringskassans beslut inte kunde uppfattas som normal i den mening som avses i förordningen fick den i vart fall uppfattas som en anordning som krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. Kammarrätten biföll RFV:s överklagande och upphävde länsrättens dom och fastställde försäkringskassans beslut.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 5082-1999 (2000-11-23) gällde R som besvärades av s.k. golfarmbåge och värkproblematik från övre delen av ryggen. I hennes arbetsuppgifter ingick frekventa lyft av tunga kartonger. R ansökte om bidrag till en helautomatisk elektrisk handtruck. Försäkringskassan avslog ansökan. Länsrätten fann att den aktuella utrustningen var sådan utrustning som normalt behövdes i verksamheten. Det var därför arbetsgivarens ansvar att anskaffa utrustningen. R överklagade länsrättens dom till kammarrätten.

Kammarrätten angav att ett helautomatiskt lyfthjälpmedel inte kunde anses vara normal utrustning för ett företag av det slag R var anställd i. Däremot fann kammarrätten att det ingick i arbetsgivarens arbetsmiljöansvar att tillhandahålla ett lyfthjälpmedel som gav R en arbetsmiljö som var tillfredsställande utifrån hennes speciella förutsättningar. Vid sådana förhållanden kunde bidrag inte lämnas. Kammarrätten avslog överklagandet.

Kommentar

I **mål nr 1292-2000** hade försäkringskassan redan beviljat bidrag med 50 000 kronor och målet gällde frågan om ytterligare bidrag kunde beviljas för en utfodringsanordning och en mjölkningsanordning. Enligt kammarrätten fanns inte förutsättningar för att utge bidrag för något av de aktuella anordningarna. Utfodringsanordningarna uppfattades som normal utrustning och mjölkningsanordningen krävdes för att arbetsmiljön skulle vara tillfredsställande. Högre bidrag än de 50 000 kronor som försäkringskassan redan beviljat kunde därför inte utges. I **mål nr 3905-1996, 8391-1993 och 5082-1999** hade arbetsgivaren ansvaret för att skaffa arbetshjälpmedel. Målen gällde bidrag till en förarstol av typ Recaro, särskild utrustning till en optiker och ett helautomatiskt lyfthjälpmedel för en anställd i vars arbetsuppgifter ingick frekventa lyft av tunga kartonger.

Hörapparater (programmerbara) som behövs i arbetet har däremot bedömts som ett sådana individuellt anpassade hjälpmedel som avses i förordningen och har inte ansetts vara arbetsgivarens ansvar enligt arbetsmiljölagen (**mål nr 3072-1998, 6283-1997, 568-1998**). Hörselnedsättningen har inte varit av den omfattningen att landstinget har bekostat en hörapparat eller varit av den omfattningen att hörapparat har behövts i det dagliga livet. Kammarrätten tycks i de aktuella målen lagt stor vikt vid om hörapparaterna, som var särskilt anpassade för den arbetsmiljö de försäkrade arbetade i, behövdes i rehabiliterande syfte dvs. för att de försäkrade skulle kunna fortsätta i sina respektive arbeten. Se även **mål nr 7082-1995** sid.6.

Bidrag till jordbrukare

Enligt 3 § andra stycket förordningen lämnas bidrag till en försäkrad som är jordbrukare bara om det med hänsyn till den försäkrades behov av rehabilitering är nödvändigt för att verksamheten skall kunna fortsätta.

Kammarrättens i Stockholm mål nr 4764-1997 (1999-12-07) gällde en lantbrukare E. E arrenderade sedan 1987 faderns jordbruksfastighet och drev smågrisproduktion kombinerad med spannmålsodling i sådan omfattning att svinens foderbehov tillgodosågs. Han drev verksamheten tillsammans med sin hustru som även arbetade 70 procent av heltid som sjuksköterska. E hade ryggbesvär sedan 1988 och hade varit sjukskriven för dessa besvär sedan juni 1991. Vid tidpunkten för försäkringskassans beslut i september 1996 var E helt sjukskriven sedan april 1992. Han hade genomgått flera ryggoperationer och ryggen var stelopererad på två nivåer.

Försäkringskassan beviljade bidrag till arbetshjälpmedel med 684 672 kronor. En del av bidraget avsåg kostnader för anpassning på traktor och lastmaskin i samband med nyinköp. Av bidraget avseende traktorn, totalt 146 000 kronor, avsåg 56 000 kronor kopplingsfri växellåda, 20 000 kronor elhydraulisk reglering, 30 000 kronor recarostol, 25 000 kronor elhydrauliskt insteg och 15 000 kronor swingbackdrag. Bidraget avseende lastmaskinen, totalt 266 000 kronor, gällde specialutrustning såsom turbinkoppling, luftkonditionering, BEGE 9000 förarstol med dubbel plandämpning och luftfjädring, armstöd för joy-stick för manövrering av frontlastare. Någon beloppsmässig precisering av varje separat utrustning förelåg inte. Resterande bidrag, 271 930 kronor, avsåg kostnader för installation av automatiserad utfodringsanläggning.

RFV överklagade försäkringskassans beslut och anförde bl. a att såväl anpassningarna av traktor och lastmaskin som utfodringsanläggningen ingick som en del i en nyinvestering i verksamheten och kunde därför inte betraktas som sådana hjälpmedel eller anordningar som avses i 2 § i förordningen. Med hänsyn till jordbrukets storlek borde även utfodringsanläggningen betraktas som en anordning som normalt behövdes i verksamheten. Produktion hade kunnat fortsätta och utökats under E:s sjukskrivningsperiod. Det skulle inte ha varit omöjligt för honom att driva verksamheten vidare utan bidragen. Åtgärderna kunde därför inte anses ha varit nödvändiga för att verksamheten skulle kunna fortsätta.

Länsrätten fann att bidrag inte kunde lämnas till utfodringsanläggningen. Enligt länsrättens mening kunde inte denna anläggning anses vara ett individuellt anpassat hjälpmedel utan en vanlig anordning inom svinproduktion. Bidrag hade därför inte bort utgå. Länsrätten fann dock att bidrag för anpassningarna på lastmaskinen och traktorn kunde lämnas. Angående bidragens storlek gjorde länsrätten följande bedömning.

I förordningen är en bidragsgräns för varje hjälpmedel satt vid 50 000 kronor. För att överskrida det beloppet krävs synnerliga skäl. Försäkringskassan har ansett att synnerliga skäl förelåg och därvid beaktat E:s situation på arbetsmarkanden med hänsyn tagen till funktionsnedsättningen. Länsrätten ansåg, mot bakgrund av att det förelåg viss osäkerhet om E:s möjlighet att återgå i arbete och att hans möjligheter att få annat arbete inte var utredda, att synnerliga skäl inte förelåg. Bidrag till anpassningarna på traktorn kunde därför lämnas med högst 140 000 kronor (50 000+20 000+30 000+25 000+15 000). När det gällde anpassningarna på lastmaskinen var de, som länsrätten ovan angett, inte beloppspreciserade. Enligt länsrätten borde försäkringskassan därför, innan beslut fattats i ärendet, ha krävt en sådan utredning. Eftersom sådan utredning saknades hade länsrätten möjlighet att visa målet åter till försäkringskassan för ytterligare utredning. Med hänsyn emellertid till att det inte torde komma ifråga att E blev återbetalningsskyldig på grundval av länsrättens dom ansåg länsrätten att målet kunde avgöras utan denna ytterligare utredning och hade då i brist på närmare utredning härom att betrakta anpassningarna i ett sammanhang. Vid denna bedömning och då synnerliga skäl inte förelåg kunde bidrag till anpassningarna på lastmaskinen högst medges med 50 000 kronor.

RFV och E överklagade länsrättens dom till kammarrätten.

RFV anförde bl.a. att verksamheten hade kunnat fortgå med hjälp av anställd personal och hade även utökats. Trots osäkerhet om E:s återgång i arbete hade omfattande nyinvesteringar gjorts i företaget.

E anförde bl.a. följande. Under den tid han var helt sjukskriven kunde verksamheten fortgå därför att den deltidsanställda lojalt ställde upp och genom att E:s hustru och far bidrog med en mycket stor arbetsinsats. De förhållanden som hans familj då fick leva under innebar en enorm belastning och kunde uthärdas endast under en viss tid. Verksamhetens redovisade omsättning och vinst har ökat. Detta har inte till någon del berott på de aktuella hjälpmedlen.

Kammarrätten anförde följande. Enligt 3 § andra stycket i förordningen lämnas bidrag till en försäkrad som är jordbrukare bara om det med hänsyn till den försäkrades behov av rehabilitering är nödvändigt för att verksamheten skall kunna fortsätta. Verksamheten i E s jordbruk hade kunnat fortsätta trots att han hade varit helt sjukskriven. För övrigt motsägs hans påstående om att detta inneburit en enorm belastning för hans familj av att omsättningen och vinsten i verksamheten under denna tid hade ökat betydligt. Bidrag var uppenbarligen inte nödvändigt för att verksamheten skulle kunna fortsätta genom arbete av anställd eller anhöriga. E var därför inte berättigad till bidrag enligt förordningen. Med bifall till RFV:s överklagande upphävde kammarrätten länsrättens dom och försäkringskassans beslut. Kammarrätten avsåg E:s överklagande.

E har överklagat till Regeringsrätten.

Kommentar

För jordbrukare gäller vissa begränsningar när det gäller bidrag till arbetshjälpmedel. Bidrag kan bara lämnas om det hänsyn till den försäkrades rehabilitering är nödvändigt för att verksamheten skall kunna fortsätta. Detta innebär att bidrag endast i undantagsfall kan lämnas till jordbrukare. I aktuellt mål hade försäkringskassan beviljat bidrag till en utfodringsanläggning och anpassningar på traktor och lastmaskin. Enligt kammarrätten har bidrag till dessa anordningar inte varit nödvändigt för att verksamheten skulle kunna fortsätta.

Se även mål om bidrag till jordbrukare som redovisas under rubrikerna Hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten, Hjälpmedel eller en anordning som krävs för att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande och Bidragets storlek.

Bidragets storlek

Enligt 4 § förordningen kan arbetsgivaren och den försäkrade vardera få bidrag med högst 50 000 kronor. Bidrag till datorbaserade hjälpmedel får dock beviljas med högre belopp än 50 000 kronor. Om det finns synnerliga skäl, kan försäkringskassan medge att bidrag även i ett annat fall lämnas med ett högre belopp.

Bidrag till arbetsgivaren lämnas med hälften av den kostnad för hjälpmedlet eller anordningen som överstiger 10 000 kronor. Om det finns särskilda skäl och det har avgörande betydelse för om en försäkrad skall kunna ha kvar sitt arbete, får dock bidrag lämnas för mer än hälften av kostnaden.

Bidrag till den försäkrade lämnas för hela kostnaden, om hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade. I andra fall lämnas bidrag med lägst halva kostnaden.

Synnerliga skäl att överskrida bidragstaket om 50 000 kronor

Om det finns synnerliga skäl kan enligt förordningen bidrag lämnas med högre belopp än 50 000 kronor. Riksförsäkringsverket har i sitt Allmänna Råd 1991:8, Bidrag till arbetshjälpmedel enligt AFL, rekommenderat att man vid bedömningen av om synnerliga skäl föreligger beaktar den försäkrades situation på arbetsmarknaden med hänsyn till funktionsnedsättningen. Om det föreligger en överhängande risk för att den försäkrade kommer att hamna utanför arbetsmarknaden om han inte bereds tillfälle att vara kvar på sin arbetsplats med ett dyrare arbetshjälpmedel kan kostnaderna överstigande taket ersättas. I bedömningen kan man även ta hänsyn till i vilken utsträckning arbetsgivaren har ekonomiska möjligheter att skaffa ett arbetshjälpmedel eller en anordning.

Kammarrättens i Göteborg mål nr 1306-1994 (1995-10-18) gällde L som vid ansökningstillfället var 64 år och drev tillsammans med hustrun en jordbruksrörelse. Vid en olycka hade han mist fyra fingrar på höger hand vilket innebar att han inte kunde utföra återkommande arbetsuppgifter i jordbruket. Han hade bl.a. behov av en s.k. kompaktlastare och fettspruta som han sökte bidrag för. Försäkringskassan beviljade honom bidrag med 53 905 kronor vilket motsvarade, efter ett avdrag om 10 000 kronor, hälften av kostnaden för kompaktlastaren (117 810 kronor). I länsrätten yrkade L att han skulle beviljas bidrag för hela inköpskostnaden. Länsrätten fann att L var berättigad till hela anskaffningskostnaden utan avdrag för 10 000 kronor eftersom L inte var att betrakta som arbetsgivare.

RFV överklagade länsrättens dom och yrkade att L inte kunde beviljas bidrag med högre belopp än det som försäkringskassan redan beviljat

honom dvs. 53 905 kronor. Enligt RFV:s mening saknade redskapen inte värde för någon annan än L. I vart fall kunde bidrag inte lämnas med mer än 50 000 kronor per redskap eftersom det bl.a. med hänsyn till L:s ålder inte kunde anses föreligga synnerligare skäl att medge bidrag med högre belopp.

Kammarrätten anförde att utredningen visade att kompaktlastaren kunde användas för ett flertal uppgifter och att den i inte obetydlig omfattning ersatte annan utrustning som skulle ha varit nödvändig även om L inte varit i behov av särskilda arbetshjälpmedel. L hade vid ansökningstillfället fyllt 64 år. Kammarrätten fann med hänsyn till det anförda att det inte kunde anses föreligga sådana synnerliga skäl som kunde medföra att bidrag till kompaktlastaren skulle utges med högre belopp än 50 000 kronor. Det hade då ingen betydelse om kompaktlastaren saknade värde för annan än L. Kammarrätten noterade även att försäkringskassan i det överklagade beslutet inte särskilt hade prövat frågan om bidrag till fettsprutan. Av utredningen framgick att den offert som låg till grund för försäkringskassans utbetalning av bidrag inkluderade en fettspruta i det angivna totalpriset om 105 000 kronor exklusive mervärdesskatt. Eftersom kostnaden för en fettspruta verkade var lägre än 3 905 kronor (53 905–50 000) fann kammarrätten inte anledning att särskilt behandla frågan om bidrag till fettsprutan. Kammarrätten biföll RFV:s överklagande och upphävde länsrättens dom och fastställde försäkringskassans beslut.

Kammarrättens i Jönköping mål nr 1641-1996 (1997-03-12) gällde en 43-årig lantbrukare R, som av försäkringskassan blivit beviljad bidrag med 50 000 kronor till en mjölkgruppsinstallation. Målet gällde frågan om det fanns synnerliga skäl att - med hänsyn till R:s situation på arbetsmarknaden - överskrida bidragstaket. R som hade knäbesvär drev tillsammans med en bror ett jordbruk som bestod av växtodlig, mjölkproduktion och skogsbruk. R ansvarade för mjölkproduktionen medan brodern svarade för övriga sysslor. Länsrätten fann att det fanns en avsevärd risk för att R kunde komma att hamna utanför arbetsmarknaden om han inte gavs möjlighet att fortsätta driften av sitt lantbruk och beviljade R bidrag med 200 000 kronor.

RFV överklagade länsrättens dom och anförde bl.a. följande. En del av R:s arbetsuppgifter hade övertagits av brodern. Vid bedömningen om R riskerade att ställas utanför arbetsmarknaden skulle det förhållandet att det för närvarande allmänt rådde brist på arbeten inte tillmätas betydelse. Bedömningen skulle endast avse vilka möjligheter den försäkrade - med hänsyn till faktorer som utbildning och erfarenhet - hade att göra sig gällande på arbetsmarknaden trots den begränsning hans funktionshinder medförde. Av utredningen framgick inte att R riskerade att hamna utanför den ordinarie arbetsmarknaden enbart på grund av att han inte beviljats ett högre bidrag till installation av mjölkgruppsystem än det som kassan redan beviljat honom.

R åberopade ett utlåtande från Skogs- och Lantbrukshälsan AB. Enligt detta utlåtande hade R - med hänsyn till den funktionsnedsättning knäbesvärerna medförde och till den höga arbetslösheten i regionen - inte

någon möjlighet att konkurrera på arbetsmarknaden. - **Kammarrätten** instämde i RFV:s bedömning att utredningen i målet inte visade att R riskerade att hamna utanför arbetsmarknaden om han inte beviljades högre bidrag än 50 000 kronor. Det förelåg därför inte synnerliga skäl att bevilja högre bidrag. Kammarrätten biföll RFV:s talan och fastställde, med ändring av länsrättens dom, försäkringskassans beslut.

Kommentar

Synnerliga skäl att överskrida bidragstaket har inte förelegat i något av de redovisade målen. **Mål nr 1306-1994** gällde bidrag till en kompaktlastare. I domen anförde kammarrätten bl.a. att kompaktlastaren kunde användas för ett flertal uppgifter och ersatte annan utrustning som skulle varit nödvändig. Kammarrätten anförde även att L vid ansökningstillfället hade fyllt 64 år. **I mål nr 1641-1996** gjorde kammarrätten samma bedömning som RFV att utredningen i målet inte visade att den försäkrade riskerade att hamna utanför arbetsmarknaden om han inte beviljades högre bidrag. Hög arbetslöshet i regionen tycks inte haft någon betydelse vid denna bedömning.

Hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade

I det enda avgörandet om arbetshjälpmedel som Regeringsrätten hittills har avgjort gällde frågan om arbetshjälpmedlet eller anordningen saknade värde för någon annan än den försäkrade. Målet **RÅ 1998 ref 21** (mål nr 11732-1995, 1998-06-17) har refererats och har följande referatmening.

En försäkrad med vissa funktionshinder arbetar ensam i en egen rörelse med lastmaskin. Maskinen har utrustats med centralsmörjningssystem som arbetshjälpmedel för den försäkrades rehabilitering. Utrustningen har bedömts sakna värde för någon annan än den försäkrade, som därför ansetts berättigad till bidrag för hela kostnaden.

Målet gällde bidrag till ett centralsmörjningssystem för lastmaskin. M drev som egen företagare en mindre traktor rörelse där enbart han själv arbetade. Försäkringskassan beviljade M bidrag såsom till arbetsgivare med hälften av kostnaden för nämnda anordning som översteg 10 000 kronor. Sedan M överklagat kassans beslut beviljade länsrätten bidrag till M såsom enskild försäkrad och lämnade bidrag till hela kostnaden för centralsmörjningssystemet. RFV överklagade till kammarrätten och yrkade att bidraget skulle begränsas till ett belopp motsvarande halva kostnaden, eftersom anordningen enligt RFV:s mening inte saknade värde för annan än M. Kammarrätten anförde att anordningen - med hänsyn till den verksamhet M bedrev - inte hade något egentligt värde för annan än honom själv och fann i likhet med länsrätten att bidrag skulle lämnas med ett belopp motsvarande hela kostnaden för centralsmörjningssystemet. RFV fullföljde sin talan hos Regeringsrätten. - **Regeringsrätten** fastställde kammarrättens dom.

Kammarrättens i Sundsvall mål nr 5048-1994 (1996-05-29) gällde en lantbrukare E, som på grund av ryggbesvär sökte bidrag för inköp av två traktorstolar till en kostnad av 18 700 kronor. Försäkringskassan ansåg att E skulle betraktas som arbetsgivare och han fick därför endast bidrag med hälften av kostnaden som översteg 10 000 kronor, dvs. 4 350 kronor. Hos länsrätten yrkade E att han skulle betraktas som anställd och yrkade bidrag för hela kostnaden. Länsrätten ändrade inte försäkringskassans beslut. Sedan E överklagat länsrättens dom till kammarrätten anförde RFV i kammarrätten att E såsom egen företagare utan anställda skulle betraktas som försäkrad vid tillämpningen av 4 § i förordningen. Verket ansåg dock att de ifrågavarande traktorstolarna inte saknade värde för andra än honom och ansåg att E skulle beviljas bidrag med hälften av kostnaden dvs. med 9 350 kronor. - **Kammarrätten** delade RFV:s uppfattning att E skulle betraktas som försäkrad och beviljade bidrag med hälften av kostnaden för de två traktorstolarna eftersom dessa inte ansågs sakna värde för annan presumtiv nyttjare dvs. med 9 350 kronor.

Kommentar

I **mål nr 5048-1994** fastslog kammarrätten att en egen företagare utan anställda skall betraktas som försäkrad vid tillämpningen av 4 §. Vidare fann kammarrätten att traktorstolarna inte saknade värde för annan presumtiv nyttjare och lämnade därför bidrag med hälften av kostnaderna för förarstolarna.

I **IRÅ 1998 ref 21** har Regeringsrätten endast prövat frågan om hjälpmedlet saknade värde för annan än den försäkrade. Frågan om en egen företagare utan anställda skulle betraktas som försäkrad eller arbetsgivare har inte varit föremål för prövning i kammarrätten och Regeringsrätten. Den frågan hade redan avgjorts i länsrätten och överensstämde med den inställning RFV hade haft i **mål nr 5048-1994**. I fråga om hjälpmedlet saknade värde för någon annan tycks Regeringsrätten ha fäst avgörande vikt vid att hjälpmedlet ifråga inte hade något värde för annan än den försäkrade i den verksamhet som bedrevs.

Förkortningar

AFL	Lagen om allmän försäkring
Förordningen	Förordningen (1991:1046) om ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring i form av bidrag till arbetshjälpmedel
RFV	Riksförsäkringsverket
RÅ	Regeringsrättens årsbok

Förteckning över domar

Datum	mål nr	sid.	Anmärkning
Regeringsrätten			
1998-06-17	11732-1995	20	RÅ 1998 ref 21
Kammarrätten i Stockholm			
1993-11-24	5532-1993	7	
1995-02-28	8198-1994	5	
1999-12-07	4764-1997	15	
2000-06-09	2872-1999	11	
2000-12-18	1904-2000	6	
Kammarrätten i Jönköping			
1994-06-07	2483-1993	7	
1995-10-06	1926-1993	7	
1997-03-12	1641-1996	19	
1998-07-02	4609-1996	8	
2000-06-30	1292-2000	12	
Kammarrätten i Göteborg			
1994-06-14	8391-1993	10	
1995-10-18	1306-1994	18	
1996-10-15	7082-1995	6	
1998-04-06	3710-1997	7	
1998-08-21	3072-1998	11	

1998-08-21	6283-1997	11
1999-04-23	5873-1998	8
1999-02-01	568-1998	11
2000-11-23	5082-1999	13

Kammarrätten i Sundsvall

1996-05-29	5048-1994	21
1996-06-19	1654-1995	7
1997-10-08	3905-1996	10